

เรื่อง ผ้าทอกะเหรี่ยงอำเภอพบพระ

รายละเอียด

นายคือบือ เป็นราษฎรอาศัยอยู่บ้านกิโลโคะโก ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ปัจจุบันหมู่บ้านดังกล่าวได้ล่มสลายแล้วเนื่องจากมีพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการตั้งบ้านเรือน ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ.2474 นายคือบือ ขณะนั้นอายุได้ 25 ปี ได้เดินทางมาที่บ้านอุสุทะ พร้อมกับญาติพี่น้องจำนวนหนึ่งเพื่อแสวงหาพื้นที่ทำกินแห่งใหม่และพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีลำห้วยวาล์วและลำห้วยอุสุโกร มาบรรจบกันทำให้พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่สร้างบ้านเรือนและบริเวณพื้นที่ดังกล่าวได้มีราษฎรชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่แล้วจำนวน 15 คน 3 ครัวเรือน คือ ครอบครัวของนายแต้แน นายโกโค และนายชะแฮ

ต่อมาเมื่อชุมชนได้ขยายตัวมากขึ้นมีประชากรถึง 53 คน 20 ครัวเรือน ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “อุสุทะ” และได้แต่งตั้งให้นายคือบือ เป็นผู้นำคนแรก สภาพทั่วไปของหมู่บ้านเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์และมีสัตว์ป่ามากมาย เช่น หมูป่า กวาง เก้ง ฯลฯ เหมาะสมกับวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจยังชีพ คือ มีความเรียบง่าย

ปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติเก็บของป่า ล่าสัตว์ และปลูกข้าวไว้เพียงเพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น

หลังจากได้สร้างบ้านเรือนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ราษฎรบ้านอุสุทะ ได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตไว้ที่กลางหมู่บ้านนั้นคือ “เจดีย์ทราย” เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนพุทธศาสนา แต่ก็ยังมีความเชื่อในเรื่องของอำนาจเหนือธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบผลิต ได้แก่ พิธีเลี้ยงผีหัวฝาย พิธีเลี้ยงผีข้าวเขียว พิธีเสกท้อบือซา และพิธีเซกท้อโท ในเรื่องของระบบคุณค่า ได้แก่ พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ พิธีมัดมือ ทำบุญขนมจีน และสุดท้ายเป็นระบบความสัมพันธ์ คือ ประเพณีการแต่งงาน การคลอดลูกและการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว มีการประกอบพิธีกรรมในระดับครอบครัวและชุมชน เพื่ออ้อนวอนให้เทพต่าง ๆ ช่วยคุ้มครองคนในหมู่บ้านให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ชุมชนมีความมั่นคง ยั่งยืน และมีพลังในตัวเอง

และเมื่อ พ.ศ. 2513 ทางราชการได้เข้ามาสำรวจหมู่บ้านขณะนั้นมีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นถึง 30 ครัวเรือนแล้ว และเริ่มจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนให้กับคนในหมู่บ้านเพื่อเป็นการสำรวจจำนวนประชากรในเขตพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก (อ้างจากบัตรประจำตัวประชาชน นายคือบือ)

หลังจากที่นายคือบือ อายุมาก (65 ปี) จึงได้ลาออกจากตำแหน่งผู้นำหมู่บ้านและได้แต่งตั้งให้นายปาอู เป็นผู้นำคนต่อไป (ประมาณ พ.ศ.2522 – 2533) และในสมัยนี้เองเมื่อ พ.ศ.2524 ราษฎรชาวกะเหรี่ยงได้ร่วมกันสร้างวัดขึ้นโดยใช้วัสดุที่ทำจากไม้ไผ่และหลังคาเป็นใบตองตึงและนายคือบืออดีตผู้นำหมู่บ้านคนแรกได้เดินทางไปจังหวัดผานัน ประเทศพม่าเพื่อนิมนต์พระกะเหรี่ยงจำนวน 2 รูป มาจำพรรษาที่บ้านอุสุทะ ต่อมาได้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่ 346 ได้มาสร้างโรงเรียนให้กับบ้านอุสุทะ ทำการสอนในระดับประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 และได้ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่เป็น “แม่ออกสู”

หลังจากที่นายปาอู อายุครบ 60 ปี (พ.ศ.2533) ได้มีการประชุมราษฎรบ้านแม่ออกสูเพื่อเลือกผู้นำหมู่บ้านคนต่อไป โดยมีเจ้าหน้าที่จากอำเภอ ครู ตำรวจตระเวนชายแดนที่ 346 และกำนันตำบลวาลเลย์ มาร่วมเป็นพยานและผลการเลือกตั้งปรากฏว่า “นายธาดา ศิริเกริกก้อง” ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำหมู่บ้านคนต่อไป

เมื่อ พ.ศ.2538 – 2539 กลุ่มทหารกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ ภายใต้การดูแลของพระสุทฐะนะ ต้องการที่จะสร้างวัดในเขตอิทธิพลของ KNU (Karen National Union) แต่ถูกทหารกะเหรี่ยงที่เป็นคริสต์เตียนกีดกันจะเกิดการต่อต้าน และเกิดการปะทะกันทางความคิด และกลายมาเป็นการต่อสู้ทางกำลังและสุดท้ายค่ายมาเนอ ร์ปลอร์ ค่ายนอตะ (อยู่ตรงข้ามอำเภอท่าสองยาง) และค่ายคองรูว่า 101 (อยู่ตรงข้ามอำเภอแม่สอด) ซึ่งเป็นที่ตั้งของกองบัญชาการ KNU แตกทำให้ราษฎรชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สู้รบได้รับผลกระทบจากภัยสงคราม และหนีเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นจำนวนมากชาวบ้านที่อพยพเข้ามาจากพม่า คือ หมู่บ้านพะอ่า , เมียวะดี , จะเอ , เซจี , มาตะเล และเกาะตะริ

และในสมัยของนายธาดา ศิริเกริกก้องนั้น ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ การสร้างบ้านเรือน

ที่เกิดจากการใช้วัสดุที่มีจากธรรมชาติเริ่มเปลี่ยนเป็นสังกะสี และกระเบื้องแทน มีเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเข้ามาส่งเสริมในเรื่องของการผลิต มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ได้แก่ข้าวโพด เพื่อตอบสนองระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมข้ามชาติ และสิ่งที่ตามมาในเรื่องของเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวก เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถไถนา โทรทัศน์ ตู้เย็น หมอหุงข้าว โทรศัพท์ ฯลฯ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนและนอกชุมชนมากขึ้นเพื่อตอบสนองความทันสมัยการเจ็บป่วยก็ต้องใช้การรักษาแพทย์แผนใหม่ เช่น การคลอดบุตร ต้องเดินทางไปสถานีนอนามัยประจำตำบลหรือโรงพยาบาลเท่านั้น ทำให้ภูมิปัญญาในเรื่องของการรักษาพยาบาลแบบดั้งเดิมเริ่มหมดความจำเป็น

ช่วงเวลาที่ทศวรรษที่ผ่านมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมภายในหมู่บ้านอย่างมากมาย อันเนื่องมาจากคนในหมู่บ้านเดินทางไปทำงานนอกหมู่บ้านมากขึ้นพร้อมกับการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้านด้วย และยิ่งไปกว่านั้นคนเมืองที่มีวัฒนธรรมเมืองได้เข้ามาติดต่อดำขาย ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่แตกต่าง

ความหลากหลายที่เข้ามาสู่ชุมชนบ้านแม่อกฮู ไม่ได้สร้างความเลวร้ายแต่อย่างใด เพราะชุมชนมีการเลือกปรับ และนำมาสร้างใหม่ในบริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่มีความเป็นพลวัตได้อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทัน อย่างไรก็ตามชุมชนยังมีการรักษาอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมในเรื่องของพิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้องอยู่กับระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ได้อย่างมีสติ บนพื้นฐานของชาว “ปากาเกอะญอ” ที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน

ประวัติความเป็นมาของ “ผ้าทอกะเหรี่ยง”

ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อแต่โบราณว่าลายของผ้าทอกะเหรี่ยงนั้น ได้มาจากลายหนังงูใหญ่ซึ่งเป็นคู่รักในอดีตของหญิงสาวชาวกะเหรี่ยงโดยที่งูตัวนั้นจะเปลี่ยนลายทุกวัน และหญิงสาวก็ทอผ้าตามลายที่ปรากฏจนครบ ๗ วัน ทอได้ ๗ ลาย คือ ลายโยห่อกือ เกอเปเฟลล อู๋ยช่อล่อ ที่ซ่า เกอแนเดอ เซอกกอพอ และเซะฉ่าเอะ แต่ลายที่นิยมนำมาทอและปัก มี ๔ ลายคือ โยห่อกือ เกอเปเฟลล อู๋ยช่อล่อ และลายที่ซ่า ปัจจุบันยังมีการคิดค้นลายใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีกมากมาย

ชาวปากาเกอะญอ มีพื้นฐานการทอผ้ามาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นการผลิตไว้ใช้ในครัวเรือน ที่เหลือจึงนำมาจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ลักษณะลายผ้าที่ผลิตกันจะเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ลายผ้าเป็นไปตามความอำเภอใจของผู้ทอ ไม่มีเอกลักษณ์ มาตรฐานการผลิตที่แตกต่างกัน จึงมีการรวมกลุ่มกันขึ้น

เอกลักษณ์/จุดเด่นของผลิตภัณฑ์

หญิงสาวชาวกะเหรี่ยงจะใส่ชุดยาวสีขาว ส่วนชายหนุ่มจะใส่สีแดงสด ส่วนหญิงสาวปากาเกอะญอที่แต่งงานแล้ว

จะสวมใส่เสื้อสีดำและมีลวดลายปักที่หลากหลายผสมผสานกันในส่วนชายเสื้อตั้งแต่ใต้ออกคลุมถึงสะโพก ผ่าถุงสีแดง

ผ้าทอกะเหรี่ยง จะทอด้วยกี่เอว ลวดลายดั้งเดิมจะมีสีสันทันทีสมีทั้งการทอลายในตัวผืนผ้า และการปักผ้า ผ่าบางผืนจะมีการเย็บลูกเต๋อยเป็นลวดลายต่าง ๆ ปัจจุบันการให้สีสันทันหลายผ่าจะมีการทอหรือปักสีอื่น ๆ เพิ่มขึ้น อาทิ เช่น สีเขียว สีฟ้า สีเหลือง และสีชมพู

ลวดลายที่ทอเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษและเป็นการทอมือแต่ละชิ้นจึงเป็นความภาคภูมิใจของผู้ทอส่งต่อผู้ใช้ด้วยความใส่ใจ

ขั้นตอนการผลิต

การขึ้นเครื่องทอ

เป็นการนำเส้นด้ายมาเรียงกันอย่างมีระเบียบตามแนวอนชนานไปกับไม้ขึ้น เรียงลำดับไว้ ดังนี้ การเรียงด้ายจะใช้จำนวนคู่ เช่น 2 เส้น หรือ 4 เส้นครบก็ได้หากต้องการผ้าหนา เช่น ผ้าห่ม ก็ใช้ด้ายไปแยกที่ตะกอกเป็น 2 ส่วน ๆ ละ 2 เส้น หากเป็นเส้นด้ายพื้นเมืองปั่นเอง ปกตินิยมใช้ด้ายยืนเพียงเส้นเดียว เวลาเรียงใช้ 2 เส้นควบ หากเป็นด้ายสำเร็จรูป จะใช้ด้ายยืน 2 เส้นเวลาเรียงใช้ 4 เส้นควบ จำนวนด้ายอาจเพิ่มมากขึ้น ในกรณีที่เป็นการทอผ้าลายนูนตามแนวยาว เช่น การทอเสื้อของผู้ชายสูงอายุของกะเหรี่ยงสะกอจะใช้ด้ายยืนปกติ คือ 1 เส้น เวลาเรียงใช้ 2 เส้นควบ เมื่อถึงเวลาจะเพิ่มด้ายยืนเป็น 2 หรือ 3 เส้น ฉะนั้นเวลาเรียงด้ายต้องใช้ 4 หรือ 6 เส้นควบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลวดลายที่ต้องการ

การเรียงด้าย มีขั้นตอนดังนี้

1. คล้องด้ายที่หลักที่ 1 และสาวด้ายทั้งหมดผ่านหลักที่ 2, 3, 4 และ 5 นำไปคล้องหลักที่ 6 และสาวกลับมาคล้องหลักที่ 1
2. ดึงด้ายทั้งหมดให้ตึงเสมอกันและนำมาพันรอบหลักที่ 2 ตามแนวเข็มนาฬิกา
3. ดึงด้ายทั้งหมดให้ตึงเสมอกันมาทางด้านหน้าหลักที่ 3 ซึ่งเป็นจุดแยกได้ โดยใช้ด้ายอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นด้ายตะกอกสอดเข้าไประหว่างด้ายที่แยกเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กัน ด้ายส่วนที่ไม่ได้คล้องกับตะกอกแยกผ่านด้านหลังหลักที่ 4 และส่วนที่คล้อง ตะกอกดึงผ่านด้านหน้าหลักที่ 4
4. รวบด้ายทั้งสองส่วนเข้าด้วยกัน ดึงให้ตึงสาวพันอ้อมหลักที่ 5 ตามแนวเข็มนาฬิกา
5. ดึง ด้ายทั้งหมดให้ตึงพันอ้อมหลักที่ 6 และสาวให้ตึง ดึงกลับมาเริ่มต้นที่หลักที่ 1 ใหม่หากต้องการสลัปสีก็เปลี่ยนด้ายกลุ่มใหม่เป็นสีที่ต้องการ โดยเริ่มตั้งแต่หลักที่หนึ่งเช่นกัน ทำหมุนเวียนไปเช่นนี้เรื่อย ๆ จนด้ายที่เรียงมีความสูงเท่ากับความกว้างของผ้าที่ต้องการใช้
6. ถอดไม้ทั้งหมดออกจากไม้ขึ้นเครื่องทอ และนำไม้หน่อสะยาสอดเข้าไป เก็บตะกอกแทนไม้กลุ่โซ่ (หลักที่

6) ซึ่งต้องใช้สำหรับช่วยแยกจ่ายเวลาทอ เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วทอจะมีลักษณะดังภาพ จากนั้นนำเครื่องทอทางด้านไม้รังผ้าไปผูกยึดกับฝา หรือเสากระเบื้องบ้าน โดยให้ได้ระดับความสูงประมาณศีรษะของผู้ทอขณะที่นั่งราบกับพื้น ส่วนทางด้านไม้พันผ้า นำแผ่นหนังมาอ้อมรอบเอาด้านหลังของผู้ทอ และผูกรั้งหัวท้ายกับปลายทั้งสองของไม้พันผ้า พร้อมกับตั้งเครื่องทอให้ตั้งพอประมาณ โดยผู้ทอกระเถิบถอยหลังนั่งในตำแหน่งที่เหมาะสม

คำสำคัญ : ผ้าทอกะเหรี่ยง

ที่มา :

<http://www.otoptoday.com/wisdom/1359/%E0%B8%9C%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%AB%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%87>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2018-08-16

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=772&code_db=610007&code_type=TK003